

וְיִרְדִּים בוֹ. רַבִּי פִתַּח בְּפִסּוּק הַזֶּה,
(שיר ד) כַּמְגִדֵּל דָּוִד צִוְּאָרְךָ בְּנוֹי
לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמְּגֵן תְּלוּי עָלָיו
כָּל שְׁלֹטֵי הַגְּבָרִים. אָמַר רַבִּי, כָּל
הַדְּבָרִים יָכְלוּ - וְהַתּוֹרָה לֹא
תִּכְלֶה. וְאִין דְּבַר חֲבִיב לְפָנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ הַתּוֹרָה
וְלוֹמְדֶיהָ. שְׁשֻׁנָּה, כָּל הַמִּתְעַסֵּק
בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם, יִתְחַדְּשׁוּ לוֹ
סְתָרִים שֶׁל מַעְלָה, וְהַתּוֹרָה
אוֹמֶרֶת לוֹ (שם ח) אֲשַׁקֵּךְ מִזֵּין
הַרְקַח מַעֲסִים רַמְנִי. זֶהוּ יִינֶה שֶׁל
תּוֹרָה, וְזֶהוּ יֵינן הַמְּשַׁמֵּר מִשְׁשֵׁת
יְמֵי בְּרֵאשִׁית, וְהֵם דְּבָרִים
הַעֲתִידִים לְהִגְלוֹת לְצַדִּיקִים
לְעֵתִיד לְבָא.

קָם רַבִּי בּוֹ עַל רַגְלָיו וְאָמַר, אִם
כֶּף הוּא - לֹא הָיָה לוֹ לֹמַר אֲלֵא
יֵינן הַמְּשַׁמֵּר בְּעַנְבֵי מֵהַר סִינִי, מֵה
זֶה מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית? אָמַר
לוֹ, אוֹתָם עֲמָקֵי סְדְרֵי בְּרֵאשִׁית
שֶׁלֹּא הִתְגַּלוּ לְאָדָם, וְעֵתִידִים
הַצַּדִּיקִים לְדַעַת אוֹתָם, כְּמוֹ כֵּן
יִדְעוּ אוֹתָם שְׁעֵסְקוּ בַּתּוֹרָה תָּמִיד.
וְכִמְדַּנּוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, סוּדוֹת
הַתּוֹרָה נִתְּנוּ לְחַכְמִים, לְאוֹתָם
שְׁמַתְעִסְקִים תָּמִיד בַּתּוֹרָה. וְשִׁנָּה
רַבִּי יְהוּדָה, כָּל מִי שֶׁהוּא עוֹסֵק
בַּתּוֹרָה כָּל צֶרְפוֹ, מַעֲלִים אֶת
נִשְׁמָתוֹ לְמַעְלָה, כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁן
בְּשִׁנְתוֹ, וּמְלַמְּדִים אוֹתוֹ מִעֲמָקֵי
תּוֹרָה, וּמִמְּנֶה דוֹבְכִים וּמְרַחֲשִׁים
שְׁפָתוֹתָיו בַּיּוֹם. זֶהוּ שְׁכַתוּב (שם יז)
דוֹבֵב שְׁפָתַי יִשְׁנִים.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל הַמִּתְעַסֵּק
בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ, כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁן
בְּלִילָה, נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה,
וּמְרָאִים לָהּ אוֹתָם הַדְּבָרִים
הַעֲתִידִים לְהִיּוֹת בְּעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסִי הָיָה יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק
בַּתּוֹרָה. בָּא אֵלָיו רַבִּי אַבָּא. אָמַר
רַבִּי יוֹסִי, בַּעַל הַהֲלָכָה בָּא. קָם
לְפָנָיו. יוֹשְׁבוֹ וְהַתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה.
בְּעוֹדָם יוֹשְׁבִים, יִרְדֵּ הַלִּילָה. יוֹשְׁבוֹ
וְהַתְעַסְקוּ בָּהּ עַד חֲצוֹת הַלִּילָה.

לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמְּגֵן תְּלוּי עָלָיו כָּל שְׁלֹטֵי
הַגְּבָרִים. אָמַר רַבִּי, כָּל הַדְּבָרִים יָכְלוּ וְהַתּוֹרָה
לֹא תִכְלֶה. וְאִין דְּבַר חֲבִיב לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, כְּמוֹ הַתּוֹרָה וְלוֹמְדֶיהָ. דִּתְנֵן, כָּל הַמִּתְעַסֵּק
בַּתּוֹרָה בְּכָל יוֹם, (דף לה ע"ב) יִתְחַדְּשׁוּ לוֹ סְתָרִים
שֶׁל מַעְלָה. וְהַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת לוֹ, (שם ח) אֲשַׁקֵּךְ
מִזֵּין הַרְקַח מַעֲסִים רַמְנִי. זֶהוּ יִינֶה שֶׁל תּוֹרָה.
וְזֶהוּ יֵינן הַמְּשַׁמֵּר בְּעַנְבֵי מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית.
וְהֵם דְּבָרִים הַעֲתִידִים לְהִגְלוֹת לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד
לְבָא.

קָם רַבִּי בּוֹ עַל רַגְלָיו וְאָמַר, אִי כֶּף הוּא, לֹא
הָיָה לִיהָ לְמֵימַר, אֲלֵא יֵינן הַמְּשַׁמֵּר בְּעַנְבֵי
מֵהַר סִינִי, מֵהוּ מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית. אָמַר
לִיהָ, אֵינּוֹן עוֹמְקֵי סְדְרֵי בְּרֵאשִׁית, דְּלֹא אִיתְגַּלוּ
לְבַר נֶשׁ, וְזִמְיֵינן צַדִּיקָא לְמַנְדַּע לוֹן, כְּגוֹוָנָא
דָּא יִנְדַּעוֹן אֵינּוֹן דְּעֵסְקוּ בְּאוֹרֵייתָא תְּדִיר.
וְהָאֵנָּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רְזָא אוֹרֵייתָא
לְחַפְיֵימִין אֲתֵיחִיבוּ, לְאֵינּוֹן
דְּאֲתַעֲסִיקוּ בְּאוֹרֵייתָא תְּדִיר. וְתַנִּי רַבִּי יְהוּדָה,
כָּל מֵאֵן דְּהוּא עֵסִיק בְּאוֹרֵייתָא כָּל צֶרְפוֹ,
סְלָקִין לִיהָ לְנִשְׁמָתֶיהָ לְעִילָא, כִּד אִיהוּ נְאִים
בְּשִׁינְתֶיהָ, וְאוֹלְפִין לִיהָ מִעוֹמְקֵי תּוֹרָה. וּמִינֶה
דוֹבְכֵן וּמְרַחֲשֵׁן שְׁפָוֹתֶיהָ בִּימְמָא, הִדָּא הוּא
דְּכְתִיב, (שם יז) דוֹבֵב שְׁפָתַי יִשְׁנִים.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל הַמִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ,
כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁן בְּלִילָה, נִשְׁמָתוֹ עוֹלָה
לְמַעְלָה וּמְרָאִין לָהּ אוֹתָן הַדְּבָרִים הַעֲתִידִין
לְהִיּוֹת בְּעוֹלָם.

רַבִּי יוֹסִי הָיָה יְתִיב וְעֵסִיק בְּאוֹרֵייתָא, אֲתָא
לְגַבְיָהּ רַבִּי אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי מְאָרִי
דְּשִׁמְעָתָא אֲתָא. קָם קַמִּיָּה, יָתְבוּ וְאֲתַעֲסְקוּ
בְּאוֹרֵייתָא, עַד דְּהוּוּ יָתְבִי, רַמְשׁ לִילָא, יָתְבוּ
וְאֲתַעֲסְקוּ בָּהּ, עַד פְּלַגּוֹת לִילָא.

נרדמ רבי אבא, ורבי יוסי הנה יושב. ראה את רבי אבא שפניו מעט סמוקות, והוא צוחק. וראה אור גדול בבית. אמר רבי יוסי, מזה נשמע ששכינה כאן. הרפין עיניו. יושב שם. עד שהיתה עולה שחרות הבקר והאור הנה מאיר בבית, עד שהרים עיניו ראה הבקר, ונחשף הבית.

התעורר רבי אבא, ופניו היו מאירים ועיניו צוחקות. אחז בו רבי יוסי. אמר רבי אבא, אני יודע מה שאתה רוצה, חייף, סודות עליונים ראית, ובשעה שאחז בנשמת, בעל הפנים העלה אותך לתדרים גדולים ועליונים. וראיתי את נשמות שאר הצדיקים שעולות לשם, ואמר להם, אשריכם הצדיקים שבשבילכם אני נבנה בבנין קדוש של השם הנכבד, לענות לצבאות המלך העליון. וראיתי את תורת היתה מנחת שם תלי תלים כמגדל גדול, ומשום כך שמחתי בחלקי, וצחקו עיני.

אמר רבי יצחק, אל תתמה על זה של רבי אבא, שהרי הפסוק מעיד כך, ששנינו, עשה הקדוש ברוך הוא את זה הממנה תחתיו, ותלה ממנו כל שאר הצבאות, כמו הצואר הזה, שכל הגוף תלוי ממנו. ובשעה שהצדיקים עוסקים בתורה, הקדוש ברוך הוא בונה עולמו, ונותן שמו בקרבנו, להגיע לכל, ולהספיק לעולם של מקום.

ובשארן הצדיקים עוסקים בתורה, הקדוש ברוך הוא נוטל שמו מקרבנו, ואזי העולם חסר, והוא אינו במעלות הכלל. מנין לנו? שפתוב (שם ד) כמגדל דויד צוארף בנוי לתלפיות. אם מרבים ומגדלים הצדיקים תורה כמגדל הזה, מיד צוארף בנוי לתלפיות.

אדמוך רבי אבא, ורבי יוסי הנה יתיב, חמא לרבי אבא, דאנפוי מסמקי טפי, והוא חייף, וחמא נהורא רבא בביתא. אמר רבי יוסי, שמע מיניה דשכינתא הכא. ארכין עינוי, יתיב תמן. עד דהנה סליק שחרותא דצפרא, ונהורא הנה נהיר בביתא, עד דזקף עינוי, חמא צפרא ואתחשף ביתא.

איתער רבי אבא, ואנפוי הו נהירין, ועינוי חייכין. אחיד ביה רבי יוסי, אמר רבי אבא, אנא ידענא מה את בעי. חייף, רזין עלאין חמית, ובשעתא דאחיד נשמתא דילי מארי דאפייא, סליק לה לאדרין רברבין ועילאין.

וחמית נשמתהון דשאר צדיקיא דסלקי תמן, ואמר לון זכאין אתון צדיקיא, דבגיניכון אנא אתבני בבנינא קדישא, דשמא יקרא, לאענאה לחילוי דמלכא עילאה. וחמית אורייתי, דהנה מנחא תמן תלי תלים כמגדלא רבא. ובגיני כך חדינא בחולקי, וחייכין עינאי. אמר רבי יצחק, אל תתמה על הא דרבי אבא, דהא קרא אסהיד כך. דתנינן, עשה הקדוש ברוך הוא לזה הממונה תחתיו, ותלה ממנו כל שאר הצבאות, פהאי צואר, שכל הגוף תלוי ממנו. ובשעה שהצדיקים עוסקים בתורה, הקדוש ברוך הוא בונה עולמו, ונותן שמו בקרבנו, להגיע לכל, ולהספיק לעולם מטובו של מקום.

ובשארן הצדיקים עוסקין בתורה, הקדוש ברוך הוא נוטל שמו מקרבנו, ואזי העולם חסר, והוא אינו במעלות היכולת. מנא לן, דכתיב, (שם ד) כמגדל דוד צוארף בנוי לתלפיות. אם מרבים ומגדלים הצדיקים תורה פהאי מגדל, מיד צוארף בנוי לתלפיות. זהו

זֶהוּ שֶׁהוּא צִוְּאוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּנֵי
בְּבִנְיָן קְדוֹשׁ, שְׁכַל הַפִּיּוֹת תְּלוּ
וְנִלְאוּ לְדַעַת הַשְּׂגָחָתוֹ, וְזֶהוּ
תְּלַפְיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית מז)
וַתִּלְהַ אַרְץ מִצְרַיִם.

וְאִז אֶלֶף הַמִּגְן תְּלוּי עָלָיו, וְכָל
שְׁלֹטֵי הַגְּבֻרִים. אוֹתָם הַנִּקְרָאִים
אֶלֶף אֲלָפִים, וְכָל הַנִּשְׁאָר תְּלוּיִים
עָלָיו, וְכָל הַשְּׁלִיטִים וְכָל
הָעוֹלָמוֹת מְלָאִים מְטוּבוֹ שֶׁל
מְקוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהֵינּוּ שְׁכָתוּב
(שם כח) וַיִּחְלַם וְהִנֵּה סֵלֶם מִצֵּב
אֲרָצָה, כְּלוֹמַר, כְּשֶׁהֲצַדִּיקִים אֵינָם
עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה - סֵלֶם מִצֵּב
אֲרָצָה, וְאֵינּוּ כֹמַעֲלָה. זְכוּ
הַצַּדִּיקִים וְעִסְקוּ בַּתּוֹרָה - רֹאשׁוֹ
מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה, אֲזִי יֵשׁ לוֹ מַעֲלָה
וְכָל טוֹב לֹא יִחְסֹר. וּמִיד - וְהִנֵּה
מְלָאכֵי אֱלֹהִים עֲלֵים וַיִּרְדִּים בּוֹ.
מֵהוּ בּוֹ? אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשֵׁמוֹ
שֶׁל מְקוֹם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיח)
נִגְלָה וּנְשַׁמְחָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בּוֹ - בְּאוֹתוֹ
מִמְנָה. וּמִפְּנֵי מָה? שְׁכָתוּב אַחֲרָיו
(בראשית כח) וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו, עַל
אוֹתוֹ מִמְנָה. מִפְּנֵי זֶה עוֹלָיִם
וַיִּוֹרְדִים בְּשִׁבְלֹו, מִפְּנֵי שְׁמוֹ שֶׁל
מְקוֹם שֶׁהוּא נֹצֵב עָלָיו. אָמַר רַבִּי
תַּנְחוּם, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ מִלֶּךְ
שֶׁלֶם מִכָּל שְׂאֵר הַצְּבָאוֹת? שְׂאֵין
לֶךְ נוֹשֵׂא שְׁמוֹ שֶׁל מְקוֹם בְּקִרְבּוֹ
כְּמוֹ זֶה.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, רְמִזוּ לַיַּעֲקֹב,
וְהַשִּׁיבוּ עַל מָה שֶׁנִּתְרַעַם לְפָנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. כְּלוֹמַר, שְׂאֵם
בְּנֵי יִזְכוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבִמְצוּוֹת,
יֵשׁ מַעֲלָה לָזֶה וּמַעֲלָה לְבָנָיו. לֹא
זְכוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבִמְצוּוֹת - אֵין
מַעֲלָה לָזֶה וְאֵין מַעֲלָה לְבָנָיו. זֶהוּ
שְׁכָתוּב (שם) וְהִנֵּה מְלָאכֵי אֱלֹהִים
עֲלֵים וַיִּרְדִּים בּוֹ. מְלָאכֵי אֱלֹהִים

שֶׁהוּא צִוְּאוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּנֵי בְּבִנְיָן קְדוֹשׁ,
שְׁכַל הַפִּיּוֹת תְּלוּ וְנִלְאוּ לְדַעַת הַשְּׂגָחָתוֹ, וְזֶהוּ
תְּלַפְיּוֹת, כְּמוֹ דָּאֵת אָמַר (בראשית מז) וַתִּלְהַ אַרְץ
מִצְרַיִם.

וְאִז אֶלֶף הַמִּגְן תְּלוּי עָלָיו, וְכָל שְׁלֹטֵי הַגְּבֻרִים,
אוֹתָן הַנִּקְרָאִים אֶלֶף אֲלָפִין, וְכָל הַנִּשְׁאָר
תְּלוּיִים עָלָיו, וְכָל הַשְּׁלִיטִין, וְכָל הָעוֹלָמוֹת,
מְלָאִים מְטוּבוֹ שֶׁל מְקוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהֵינּוּ דְכָתִיב וַיִּחְלַם וְהִנֵּה
סֵלֶם מִצֵּב אֲרָצָה, כְּלוֹמַר, כְּשֶׁהֲצַדִּיקִים
אֵינָם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, סֵלֶם מִצֵּב אֲרָצָה, וְאֵינּוּ
כֹמַעֲלָה. זְכוּ הַצַּדִּיקִים וְעִסְקוּ בַּתּוֹרָה, רֹאשׁוֹ
מִגִּיעַ הַשְּׁמַיְמָה, אֲזִי יֵשׁ לוֹ מַעֲלָה, וְכָל טוֹב
לֹא יִחְסֹר, וּמִיד וְהִנֵּה מְלָאכֵי אֱלֹהִים עוֹלָיִם
וַיִּוֹרְדִים בּוֹ. מֵאִי בּוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשֵׁמוֹ
שֶׁל מְקוֹם. כְּמוֹ דָּאֵת אָמַר (תהלים קיח) נִגְלָה
וּנְשַׁמְחָה בּוֹ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בּוֹ, בְּהֵהוּא מְמוּנָה. וּמִפְּנֵי
מָה. דְכָתִיב אַחֲרָיו, וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו,
עַל הֵהוּא מְמוּנָה. מִפְּנֵי זֶה עוֹלָיִם וַיִּוֹרְדִים
בְּשִׁבְלֹו. מִפְּנֵי שְׁמוֹ שֶׁל מְקוֹם, שֶׁהוּא נֹצֵב
עָלָיו. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם, לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ מִלֶּךְ
שֶׁלֶם, מִכָּל שְׂאֵר הַצְּבָאוֹת. שְׂאֵין לֶךְ נוֹשֵׂא
שְׁמוֹ שֶׁל מְקוֹם בְּקִרְבּוֹ כְּמוֹ זֶה.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, רְמִזוּ לַיַּעֲקֹב, וְהַשִּׁיבוּ עַל מָה
שֶׁנִּתְרַעַם לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.
כְּלוֹמַר, שְׂאֵם בְּנֵי יִזְכוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה
וּבִמְצוּוֹת, יֵשׁ מַעֲלָה לָזֶה, וּמַעֲלָה לְבָנָיו. לֹא
זְכוּ לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּבִמְצוּוֹת, אֵין מַעֲלָה לָזֶה,
וְאֵין מַעֲלָה לְבָנָיו. הִדָּא הוּא דְכָתִיב, וְהִנֵּה
מְלָאכֵי אֱלֹהִים עֲלֵים וַיִּוֹרְדִים בּוֹ. מְלָאכֵי
אֱלֹהִים, אֵלוֹ בְּנֵי שֶׁל יַעֲקֹב, זְכוּ עוֹלָיִם. לֹא